

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1938-39

DRAMA

12 I. CANKAR:
HLAPCI

Din 2.50.

Priporoča se Vam

„SLAVIJA“

Jugoslovanska zavarovalna banka d. d. v Ljubljani
za zavarovanje

proti oškodovanju vsled požara, eksplozije, kraje, toče,
nesreč i. t. d. — na zgradbah, opremi, tvornicah, avto-
mobilih kot tudi na lastnem telesu in življenju

Podružnice: Beograd, Sarajevo, Zagreb, Osijek, Novi Sad, Split

Glavni sedež: Ljubljana, Gosposka ul. 12

Telefon številki 2176 in 2276

Ljudska posojilnica v Ljubljani

registr. zadr. z neom. jamstvom

Ljubljana, Miklošičeva c. št. 6, v lastni palači
obrestuje hranilne vloge najugodneje.

Nove in stare vloge, ki so v celoti vsak čas razpoložljive
obrestuje po 4%, proti odpovedi do 5%

Tovarna kranjskega
lanenega olja in firneža

HROVAT & Komp.
LJUBLJANA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI
1938/39 DRAMA Štev. 12

HLAPCI

PREMIERA 2. FEBRUARJA 1939

Pred dvajsetimi leti se je slovenska drama naselila v lastno hišo. Lastna hiša pomeni za osrednje gledališko družino neskončno več kot za katerokoli družino. Lastna hiša pomeni zanjo biti in obstajati. Zato je ta dvajsetletnica za slovensko dramo praznik najsvetlejše vrste, a ne samo zanjo, marveč je tak praznik za slovensko besedo in z njo za vso našo kulturo. Na tisoče predstav je bilo odigranih v Drami v teh dvajsetih letih, na stotisoče gledalcev je v nji spremljalo in doživljalo v tem času smiselno igro usod, ki so jih bili s strastjo in mero zasnovali največji duhovi vseh narodov. V milijon srcih so odmevale misli genijev, ki so jih sprejela v naši besedi s tega odra. Kakšno važno in sijajno žarišče duha in kulture!

V proslavo svoje dvajsetletnice priredi Drama slovenski teden, teden samih slovenskih odrskih del, ki se prične s Cankarjevo proslavo in s premiero njegovih »Hlapcev«. Cankar je največji slovenski dramatik. Proslava njegovega spomina in odkritje njegovega spomenika v veži Drame se globoko smiselno družita z jubilejem slovenske drame, ki ji je on poklonil najpomembnejše umotvore..

*Uprava Narodnega gledališča
in Ravnateljstvo Drame*

Ost:

Mimogrede . . .

(Par zapiskov ob dvajsetletnici Drame.)

Ako stopam ponoči mimo dramskega gledališča, mi seže v dušo vselej čuden, bolesten občutek. Ta občutek je prav gotovo izraz o minljivosti in tragiki gledališkega ustvarjanja. Morda pred dvemi urami so se v tej hiši odigrali svojevrstni dogodki. Morda so bili bridki in otožni, morda je pa smeh krivil dobrodušnega meščana . . . Zdaj, po preteku ur so okna črna, hodniki mračni . . .

Zgodilo se mi je, da sem moral sredi noči nazaj v teater . . . Preko odra . . . Ako obstojiš, človek božji, sredi tega mraka par minut, te objame pošastnost in naenkrat se pojavi verz: *die Geister die du riefst . . .* Tu zastoče zategnjeno glas in tam spet počí energično in ukazno nekaj . . . Da, da, na odru se prične življenje vselej, ko se prižgo luči, potem se tajinstveno razbohóti — nato pa mora nazaj v zagonetno bisago Ciarlatana Cepionatta . . . Tam ječe potem usode — stokajo in se upirajo ukazu pozabljenja . . . To se ponavlja večer za večerom in je poslanstvo, naloga in prokletstvo igralčeve umetnosti . . .

*

Tako mine igralcu dan, tako mesec in sezona — tako je minilo dvajset let . . . Težko je pisati o tem poklicu, ki mu je dan ukaz, da njegova tvorba sproti poginja . . . Stoj, zdaj sem se domislil! Nekdo je povedal resnico o človeku: tako dolgo duša zlata, dokler ni na tem svetu pozabljen zvok tvojega glasu, dokler se vé, kakšen je bil odmev tvojega koraka in kak je bil stisk tvoje roke — tako dolgo, človek božji še nisi pozabljen . . .

To je tolažba! Majhna sicer, ker vemo, gledamo in vidimo Stance Rafaelove in Michelangelovo Sikstinsko kapelo, beremo »Orlanda furiosa« in Petrarčove stihe . . . Da, majhna tolažba — a dvajset let tudi ni doba, da bi človek segel globoko — samo mimo grede sem rekel . . .

*

Ko se je ustvarjalo slovensko povojno gledališče so pokale še puške in iz idealnih stremljenj oživetvorjeni »Gled. konzorcij« je res po Gregorčičevsko: »raztresene sem ude zbral« iskal ljudi, člane, sodelujoče... V tem dejanju je velika zasluga, katere ceno upam, da danes brez pridržkov vsi uvidimo in priznamo! — Dolgoletni intendant drmaskega društva F. Govekar je z agilnimi in tudi petičnimi člani konzorcija v najkrajšem času ukazal s Pepikom Drvoto na čelu — igra naj se »Prodana nevesta«. — Skoraj bi dejal, da je bil prst usode, da se je osvojila hiša dramatičnega društva — za opero — saj je po vsej svoji baročnosti res namenjena za luksus.

Prav je bilo tako! Slovenska beseda, ugnetená reva je ugotovila, da je pozabljena, čeprav so švigali gori po Korotanu še vedno projektili in jasno pričali, da je slovenska beseda živa in slovenska kri vroča... — Presoditi vse, bi bilo težko — vendar iz nenada se je pojavil izhod, dejstvo, da ima Ljubljana še eno hišo, ki je namenjena in sezidana za to, da domuje v njej — beseda!

Oj, tisti »Kaiser — Franz Joseph Jubiläumstheater«. Z njimi ima posebne zveze, posebne izkušnje... Pa so ga zidali in iz tal so rasle stene... Ko so bila ogrodja streh postavljena, sem šetal na skrivaj po njih — iz golega zanimanja, kako se gradi gledališče — morda pa tudi pod pritiskom neznanih sil, ki so vedele že vse, kaj se bo zgodilo z menoj... Vse to je bilo sredi šolskih let, vse to je bilo tedaj, ko smo na skrivaj v krčmi pri Mikužu pod Skrbinškovi vodstvom deklamirali mi vsi: Šesti in Taučarji in Peruzzi — Stritarjeve »Oreste« in Župančičeve »Grove«...

Še en spomin imam s to hišico, s to našo »Dramo«... Pa je leta 1912 propadlo vse, kar se je imenovalo slovenske gledališče, pa sem bil ravno prost dunajske šole in sem iskal pri židovskih agenturah angažma... Pa dobim od agenture Weiss ponudbo za Ljubljano »Direktion Richter Laibach — Klagenfurt« als Charakterdarsteller und Bonvivant mit Operetten-Verpflichtung... Ali ni čudno? V skorajda rodno mesto bi naj šel kot novinec v prvi angažma... Ampak tedaj je bil intendant prof. Kobal in pa prof. Reisner — dramaturg pa O. Župančič... Tak je bil angažma člo-

veka, ki je po tedanjih pojmih našega meščanstva storil harakiri, že samo zato, ker si je izbral poklic igralca, teatarskega človeka, o katerem je celo rajnki Pugelj povedal v neki noveli krilatico »K teatru gre, kajti tam je življenje posebne sorte, s posebno moralo...«

*

Leta so minila! Kot povsod, v vsakem poklicu postavlja življenje svoje neizprosne zakone, zahteve, pravice in krivice... Vendar, kot dvajsetletni opazovalec in aktivni tvorec tega gledališča smem mirno in celo s ponosom ugotoviti: skoraj dvajset let je bilo gledališče v svoji notranjosti nedotaknjen objekt medsebojnega spoštovanja, uvaževanja in skupnega stremjenja... Bilo bi nápak, ako bi ne priznal, da so se v teh dvajsetih letih pogosto križale konice rapirjev, da je marsikdaj udaril v ušesa ropot bojevitosti — ampak viteštva Drame nisem videl narušenega večkrat kot samo enkrat... Pa smo vsi ljudje in kar je v hiši — ne spada v zgodovino!... Hišni spori — dobri spori!

*

Ko stopam mimo hiše, kateri pravimo danes vsi »Drama«, in ki je za obiskovalca gledališča pojem prijetnega, za bežnega pasazirja pa tramvajaska postaja — vemo vsi, da je to naše... Ob takih urah, ko me gledajo okna te hiše mrko in zaprto, se spomnim... Spomnim se, da smo igrali devetnajstega leta Strindbergovega očeta s prijateljem Nacetom Borštnikom v glavni vlogi... Usoda je čudna... igral sem zdravnika in mu zatisnil oči... To je bila njegova poslednja predstava... Gospod Bog je režiral dalje...

*

Vidim moja homerska potepina Ločnika in Kuratova v Galsworthyjevi »Borbi«... Oba okrašena s prekrasnimi »pušlci« do brega cvička. Kje sta?

Vidim genialnega Borisa Fjodoriča Putjato, kako je pripovedoval zgodbo o sumljivi osebi in mrtvaške srage so mu stale na čelu...

Vidim lahkomiselnó »baletko« Železnika, kako je objemal v drugem aktu »Žene z zelenimi klobuki«, kot profesor — skelet...

Pa ga je vzelo... In prijatelja, zvestega sodelavca Smerkola vidim, ki je poginil samo zato, da si je dal lahko sešiti elegantno plavo obleko, da bo dostojen član našega gledališča...

*

Vse to gre mimo mojih misli, ako stopam ponoči mimo moje hiše... Vse to, kar je že bilo — pa tudi to, kar še mora biti... Gledam naše nove »tiče«: Severja, Presetnika, Galeta in druge in pravim si — ubogi teater: hotel bi imeti fante, ki kaj vedo in znajo, pa jih imaš uklenjene v te stene... Vsaj tej sposobni mladosti daj razmaha, tistega razmaha in tistih možnosti, ki jih mi nismo imeli... Zdaj naj se pojavijo štipendije, darovi za vse te, ki bodo v bodočih dvajsetih letih tvorili naš teater! V tem vidim najlepšo proslavo!...

Ciril Debevec:

Posebni pomen Cankarjeve dramatike za slovensko gledališče*

Pred tremi leti smo tiho in komaj opazno — kakor je že naša stara priznana navada pri vseh naših velikih duhovih — praznovali šestdesetletnico rojstva našega največjega pisatelja Ivana Cankarja.

Dasiravno se je Cankar pri dvajsetih knjigah svojega zbranega dela udeleževal s pretežno večino v črtici, noveli in povesti, je vendarle kljub temu s svojimi sedmimi dramskimi spisi do danes tudi naš najmočnejši predstavnik v dramski književnosti. Najmočnejši ne samo po umetniški vrednosti ali morda samo po številu, temveč tudi — kar je še zanimivejše — celo po gledališkem uspehu. Nobenega slovenskega dramatika niso igrali v istem času še tolikokrat, bodisi na poklicnih, bodisi na diletantskih odrih; noben slovenski dramatik ni vzbujal v slovenskih režiserjih še toliko pri-

* Ponatis članka, ki je v okrnjeni obliki izšel v »Slovincu« v decembru 1938

vlačnosti, prizadeval našim gledališkim oblikovalcem — bodisi režiserjem, igralcem ali inscenatorjem — še toliko dela, napora in veselja; noben izvirni dramatik vzdržema še ni toliko zaposleval slovenske gledališke kritike in noben slovenski dramatik še ni toliko časa in tako močno razvnel, vzpodbujal ali pa razburjal in razganjal našega gledališkega občinstva. Pri takem nenavadnem in znamenitem pojavu je vsekakor, zlasti za gledališko tvorno sodelujočega človeka, na vso moč mikavno, ogledati si поблиžje in natančneje sestavine te znamenitosti in na ta način skušati — vsaj v glavnih obrisih — razodeti in dognati njihovo stvarno pomembnost za bistvo in razvoj slovenskega gledališča.

Pri tem poskusnem ugotavljanju se mi ne zdi preveč važno Cankarjeva dramska dela po imenih naštevati ali jih celo vsebinsko ali kakorkoli dramaturško opisovati in razlagati, ker računam s tem, da so vsaj po snovi in vsebinskem dogajanju vsakemu povprečnemu izobražencu kolikortoliko znana in vsaj površno, če ne natanko, prisotna.

Prav tako se mi ne zdi važno poudarjati dejstva, da je Cankar že s svojimi prvimi, četudi ibsenovsko in nietzschejansko vplivanimi dramami (»Jakob Ruda« 1901, »Kralj na Betajnovi« 19 in »Za narodov blagor« 190) po pereči vsebini in umetniški zasnovi, tehnični zgradbi, po izrazitosti značajev in zlasti po klenosti, polnosti i zgovornosti jezika visoko prekosil vse sodobne dramatike — Medveda, Vošnjaka, Kristana, Gangla — od katerih so ga tudi po blagajniškem učinku samo znane Govekarjeve priredbe narodnih iger opazno nadkriljevale.

Prav tako se mi ne zdi potrebno še posebej naglašati okolnosti, da je Cankar s svojimi sedmimi dramskimi deli tudi po številu najplodovitejši naš dramatik, in da so od teh (če izvzamemo morda edino šele po avtorjevi smrti natisnjene začetniške »Romantične duše«), vsa dramska dela, bodisi na poklicnih, bodisi pri diletantskih gledališčih stalno na repertoarju, od katerih se zlasti »Za narodov blagor«, »Kralj na Betajnovi«, »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« in »Hlapci« vedno z nezmanjšanim zanimanjem in tudi vedno z uspehom in svojevrstnim učinkom uprizarjajo.

Ivan Cankar

V okviru tega razpravljanja se mi tudi ne zdi potrebno ponavljati, da je Cankar — zlasti z analizo slovenske družbe in slovenske morale — tudi snovno načel in razkril čisto nove svetove in da je tudi oblikovno pokazal taka pota, kakršnih nihče od slovenskih dramatikov ne pred njim ne ob njem ni bil zmožen pokazati.

Namen pričujočega članka je predvsem ta, da poskusi z večjo ali manjšo srečo — razodeti, osvetliti in poudariti zlasti tiste sestavine Cankarjevega dramatičnega ustvarjanja, ki so po mojem mnenju največ doprinesle in še doprinašajo k ustanavljanju temelja in počasnemu oblikovanju tistega, česar danes seveda še nimamo v jasni podobi izklesanega, to je namreč: slovenskega igralskega ali bolje rečeno: *slovenskega gledališko-uprizarjalnega sloga*.

In s tega vidika se mi zdi, da se paznemu in prodirnemu razmotrivanju kakor samo po sebi izločajo in izpostavljajo iz vsega bogatega Cankarjevega dramskega ustvarjanja zlasti tri dragocene lastnosti, ki bi jih zaradi jasnosti in enostavnosti imenoval: *spoznanje, upor in brepenenje*.

Kdor je kdajkoli količkaj pozorneje prebiral Cankarjeve drame, ali kdor jih je kdajkoli — četudi s površnim zanimanjem — gledal na odru, ta je moral na prvi pogled opaziti, da je redkokomu med našimi pisatelji (in tudi med našimi kritiki) dana sposobnost, s tako brezobzirno roko posegati v najbolj skrite in temne kotičke slovenske zatohle družbe in njene tipične predstavnike s tako žarko lučjo od vseh strani neusmiljeno osvetljevati. Ta nenavadna kritična darovitost spoznanja je tista, ki je Cankarju omogočala, da je pričaral pred nas vso gnilobo ozračja, v katerem je rasla, v katerem je dihala in diha povečini še naša malomeščanska družba. Kakor v snopu žarometov stoje pred nami ti napol demonični, napol strahopetni mogotci, se pehajo pred nami ti napol groteskno zverženi ter skoraj ogabni, napol usmiljenja vredni ničvredneži in siromaki. Kakor veliki, neznani čarovnik prijema Cankar s tem svojim vseprodinim spoznanjem kakor s kleščami cepetajoče lepove in omahljivce za vrat ter naravnost s strahotno neizprosno razpostavlja in razvija pred našimi očmi to skorajda pošastno, takò klaverno in pretresljivo odurno procesijo. Nihče ni

znal tako točno pogoditi tvorcev in predstavnikov slovenskega družabnega okolja, nihče tako kruto nanizati vseh jagod na videz tako pisanega, v bistvu pa vendar tako strašno črnega našega družabnega venca. Spomnimo se samo grozotne nasilnosti oblastnega morilca, kralja na Betajnovi, *Kantorja*; spomnimo trde, kot živ ultimatum učinkujoče postave inkvizitorskega dogmatika *župnika* iz »Hlapcev«; spomnimo samo političnih koristolovcev in koritarjev doktorja *Grozda* in dr. *Grudna* iz »Narodovega blagra«; spomnimo se nadalje zahrbtne, potuhnjene in lokave propalosti učitelja *Komarja*, rodoljubarske copate *župana* iz »Pohujšanja«, rafinirane in erotično osoljene premetenosti *Grudnovke*; z resnobo zakrinkane, a v resnici od zadržane pohote drhteče matere *županje* in od poželjivosti cmokajočega *cerkovnika* iz »Pohujšanja«; nadalje jezikave klepetulje *Mrmoljevke*; kot jegulja gibčnega prilizuna žurnalista *Siratke*, svetohlinske navihanke *Minke* in obeh pijanskih lenuhov in postopačev *Dacarja* in *Piska*. Spomnimo se v isti vrsti še nekoliko svetlejših, četudi prav nič koristnejših primerkov, kakor so: sicer pošteni, a vendarle s samim seboj zadovoljni filister *Bernot* (Kralj na Betajnovi); naivni in v jedru nedolžni brezmadežnik *Šviligoj* in pa — ne navsezadnje — morda najboljši med njimi: dosledni in srčnodobri, pa vendar tako mirno vdani, odvisni in na vso moč preplašeni družinski oče učiteljček *Hvastja*. V tej — ponekod skoraj gogoljsko režeči se galeriji nam je Cankar kakor v panoptikumu izpostavil celo vrsto naših najšteviljajših človeških tipov, in s tem tudi v podobi živih odrskih likov največ pripomogel k doganjanju našega malomeščanskega okolja in našega malomeščanskega značaja.

Ob nevarljivem spoznanju tega lažnega mogočnjaštva, vnebovpijočega in do neba smrdečega frazerstva, prihuljenega svetohlinstva, podkupljivega vohunstva in nalezljivega klečeplaztva pa je začutil Cankar v sebi brezdanjo, vse bistvo prevzemajočo, nad vsem nizkim svetom zgražajočo se ogorčenost in *ubor*. Iz tega neizmerne čustva upora so se rodili iz užaljenega srca tudi s srčno krvjo napojeni vsi tipični Cankarjevi (ali, če hočemo, v vseh glavnih potezah tudi tipično slovenski) uporniki in junaki. Skladno z dejanskim stanjem v življenju je ta vrsta po številu seveda izdatno

manjša. Tudi besedna zgovornost in splošna dejavnost teh Cankarjevih likov je v tradicionalnem junaškem smislu nekoliko skopa, skoraj bi rekel, nekoliko resignativna in morda tuptam celo fatalistična. Skoraj v vseh njegovih dramah srečavamo vedno eno in istega čudno zaznamovanega in v jedru vedno osamljenega človeka, ki se vsej tej nizkotni sredini zoperstavlja, ki se temu navzdol drvečemu toku kakorkoli že upira, se brani, celo naskakuje, dokler naposled le ali: nasilno umrje, ali se umakne ali pa do smrti izmučen omahne. Tako vidimo najprej v »Narodovem blagru« vase zaprtega, oprezujočega, naklepe snujočega, in trpko ujedljivega žurnalista *Ščuko*, ki ponižan, zaradi »potrebne klofute« zaveže svojemu delodajalcu čevelj, kmalu nato pa z novimi ljudmi istemu mogotcu razbije na domu vse šipe; vidimo faliranega študenta, ponosnega vagabunda *Maksa Krneca*, ki se upira grabežljivemu nasilju in ki grize neutrudoma razbojniško kantorsko vest in ne odneha prej, dokler ga Kantor ne ubije in tako ne spravi enkrat za vselej s poti; vidimo umetnika *Petra*, ki se s staro, nezaceljeno rano in s trpkim humorjem najprej nad grešnimi prebivalci šentflorjanske doline maščuje, potem pa se naveličan in od studa pregažen od pijane druhalj z Jacinto neznanokam umakne; in vidimo naposled še pogumnega, ne kompromisnega borca učitelja *Jermana*, ki se upira, postavlja po robu vsemu, kar hoče nasilno uklepati duha in kar hoče svobodnega človeka ponižati na stopnjo hlapca in sužnja, dokler tudi njega nasprotnikova premoč ne pritira do samomora, pred katerim ga rešita samo klica matere in dekleta.

Res je sicer, da kažejo vsi ti Cankarjevi uporniki in junaki vse znake tudi tipično slovenskega upornika in junaštva, to se pravi, da so bolj *hamletovski* kakor pa recimo *fortinbrasovski*, da so usmerjeni bolj *trpno premišljevalno* kakor pa *tvorno dejavno*. Ob teh postavah se človeku včasih skoraj zazdi, kakor da Slovenci morda sploh nismo zmožni zares pravega, vsaj v sporočenem smislu pojmovanega uporništva in junaštva. — Nehote se nam zdi, da so vsi ti naši junaki tako ranjeni, utrujeni in zadeti in nekje no srcu prav za prav tako mehki in nežni, da jim za aktivno junaštvo primanjkuje potrebne fizične sile in napadalne moči, tako, da se upirajo

Oton Župančič, upravnik Narodnega gledališča v Ljubljani.

prav za prav le bolj z duhovno močjo in da je njihovo junaštvo vse bolj odpornega in obrambnega, kakor pa prodirajočeva in naskakovalnega značaja. Čeprav je vse to resnica, vsebujejo vendar vse te Cankarjeve uporniške podobe toliko iskrene in plemenite *duševne moči*, toliko vzvišene, vse visoko presegajoče *etične sile*, toliko v spoznanju, borbi in bolečini grenko prekaljene *kreposti*, da stoje vsi ti mrki in tožni junaki kljub vsemu svojemu oklevanju (Ščuka), kljub svoji telesni smrti (Maks Krnec), kljub skoraj paničnemu umiku, ki meji v skoraj na beg (umetnik Peter) in kljub svojemu do smrti potrtemu opešanju (Ierman), vendarlo pred nami kot večni, nemo trobentajoči opomini in spomeniki *poštenosti, moralične odgovornosti in vesti*, torej samih značajnih potez, ki jih ravno v našem slovenskem, bodisi splošno družabnem, bodisi kulturnem, posebno pa v našem *umetniškem* življenju, neprestano tako kruto in — kakor vse kaže — vedno z večjo nujnostjo potrebujemo.

In tako se nam ob glodajočem *spoznanju* tega našega kalnega strupenega in zadušnega moralnega ozračja, ob tem krvavečem, upehanem in skorajda onemoglem *uporu* proti vsemu nečloveškemu nasilnemu oblastništvu in filistrskemu samozadovoljstvu izvije tretja osnovna poteza Cankarjeve dramatike, in sicer: *hrepenenje* po ljubezni in dobroti, hrepenenje po neskončni in nedosegljivi *lepoti*.

Gotovo poznamo vsi tiste tihe, blede in skoraj že bolne Cankarjeve postave, ki strmijo, daleč stran od posvetnega hrupa in vika, z zamaknjenimi očmi v nejasne, neznane daljave in sanjajo in sanjarijo o prelestni Jacinti, o tajinstveno mili, kot pomlad valujoči in žametno božajoči kraljični Lepi Vidi, tej tako »daljni in tuji španski kraljični«, ki je kakor čudežna roža iz tujih dežel, kakor dobra usmiljena vila iz čarobnih bajk, kakor svetel polnočen gost od onkraj morja in onkraj zvezd...« In tako se tudi predstavljajo ti sanjači — bolj duhovi kot ljudje iz mesa in krvi, — ki so od samega blaznega hrepenenja že skoro do smrti bolni in ki vse kakor od samega lepovidstva sploh niso sposobni živeti resničnega in pravega človeškega življenja. Tak je kakor okrhnen drevesni list na valu plavajoči, od smrti zaznamovani pesnik *Poljanec*; tak je grenkobni in samomorilsko navdahnjenji zapit pisar *Mrva*; tak

je nemirni romar in večni popotnik *Damjan*; tak tudi mladi, otroško zanosni in s sončnim sijem obžarjeni fant *Dioniz*. Vsi ti fantje, o katerih pravi Poljanec sam, da so bili »slabi in plahi, razjedeni od trepetajočega hrepenenja«, vsi ti blede in bolni fantje so videli »rožo čudotvorno«, videli so jo v »sanjah, daljnožarkih«, vsi so se dvignili in šli na pot. In ko »oslepele so oči, noge so ob kantonih že omahovale«, jim je samo še hrepenenje kazalo pot, ki je šlo pred njimi kakor »božji plamen skozi noč«. In ko so se utrujeni »zgrudili ob cesarski cesti« in so v svoji srčni stiski zarotili Boga »Daj o Bog, o daj nam sanj« se je čudežno izpolnilo, za kar so prosili: »*In nebesa so jim dala sanje . . .*«

Morda ni Cankar nikjer drugod tako zgovorno in tako prepričevalno pokazal svoje in sploh umetnikove usode, njegove obsojenosti in njegovega poslanstva.

»*In nebesa dala so mu sanje.*« Sanje, ki pravega umetnika sploh šele usposablja, da ustvarja predmete po svoji podobi in da na ta način svet okrog sebe vedno znova razgiblje, pretresa in preoblikuje.

Na podlagi pravkar opisanih temeljnih vsebinskih lastnosti Cankarjeve dramatike in na podlagi njegovega brezprimerne, sočnega, po lepoti in plastičnosti edinstvenega jezika, pa se bo tekom časa začelo razvijati tisto, kar je za vsako gledališko kulturo najbolj dragoceno, to je: *naš lastni slovenski, samobitni, gledališko igralski izraz*. In iz tega izraza, zraslem iz *spoznanja, upora in hrepenenja* v pravilnem zajemanju, podajanju in dojetanju bo zrasel polagoma tudi naš pravi in nepotvorjeni gledališki *slog*, to se pravi slog, ki bo po svoji umetniški vrednosti na mednarodni višini, ki se bo pa po svojih značilnih narodnih potezah vendarle bistveno razlikoval od gledališkega izraza in sloga drugorodnega slovanskega ali neslovanskega gledališkega udejstvovanja.

In ravno v tem ustvarjanju in oblikovanju našega lastnega gledališkega sloga po pravkar opisanih značilnostih, tiči po mojem mnenju najvažnejša in zgodovinska pomembnost Cankarjeve dramatike za slovensko narodno gledališče.

Pregled 20 letnega dela

V sezoni 1918-19 je bilo uprizorjenih 37 del z 224 predstavami; med temi 13 slovenskih del z 69 predstavami.

V sezoni 1919-20 je bilo uprizorjenih 33 del z 281 predstavami; med temi 6 slovenskih del s 50 predstavami.

V sezoni 1920-21 je bilo uprizorjenih 27 del z 213 predstavami; med temi 5 slovenskih del s 43 predstavami.

V sezoni 1921-22 je bilo uprizorjenih 28 del z 237 predstavami; med temi 4 slovenska dela s 36 predstavami.

V sezoni 1922-23 je bilo uprizorjenih 33 del z 225 predstavami; med temi 7 slovenskih del z 41 predstavami.

V sezoni 1923-24 je bilo uprizorjenih 28 del z 227 predstavami; med temi 5 slovenskih del z 39 predstavami.

V sezoni 1924-25 je bilo uprizorjenih 27 del z 215 predstavami; med temi 7 slovenskih del z 72 predstavami.

V sezoni 1925-26 je bilo uprizorjenih 25 del z 215 predstavami; med temi 8 slovenskih del s 73 predstavami.

V sezoni 1926-27 je bilo uprizorjenih 26 del z 180 predstavami; med temi 5 slovenskih del s 25 predstavami.

V sezoni 1927-28 je bilo uprizorjenih 28 del s 197 predstavami; med temi 6 slovenskih del s 43 predstavami.

V sezoni 1928-29 je bilo uprizorjenih 33 del z 225 predstavami; med temi 9 slovenskih del z 57 predstavami.

V sezoni 1929-30 je bilo uprizorjenih 27 del z 205 predstavami;
med temi 5 slovenskih del z 31 predstavami.

V sezoni 1930-31 je bilo uprizorjenih 27 del z 204 predstavami;
med temi 6 slovenskih del z 42 predstavami.

V sezoni 1931-32 je bilo uprizorjenih 27 del z 201 predstavo;
med temi 6 slovenskih del s 40 predstavami.

V sezoni 1932-33 je bilo uprizorjenih 33 del z 231 predstavami;
med temi 6 slovenskih del z 58 predstavami.

V sezoni 1933-34 je bilo uprizorjenih 35 del z 252 predstavami;
med temi 6 slovenskih del s 47 predstavami.

V sezoni 1934-35 je bilo uprizorjenih 29 del z 222 predstavami;
med temi 9 slovenskih del s 64 predstavami.

V sezoni 1935-36 je bilo uprizorjenih 29 del z 238 predstavami;
med temi 4 slovenska dela s 38 predstavami.

V sezoni 1936-37 je bilo uprizorjenih 28 del z 219 predstavami;
med temi 5 slovenskih del s 33 predstavami.

V sezoni 1937-38 je bilo uprizorjenih 26 del z 221 predstavami;
med temi 6 slovenskih del z 42 predstavami.

Do 15. januarja je bilo letos uprizorjenih 15 del z 89 predstava-
vami; med temi 5 slovenskih del s 27 predstavami.

Od 29. septembra 1918 do 15. januarja 1939 je bilo uprizorjenih

592 del s 4.521 predstavami;

med temi 133 slovenskih del z 970 predstavami

(Iz arhiva Drame.)

VZPORED SLOVENSKEGA TEDNA:

Četrtek 2. februarja ob 11. uri:

ODKRITJE CANKARJEVEGA SPO-
MENIKA IN AKADEMIJA

Četrtek 2. februarja ob 20. uri:

Cankar: HLAPCI (Premiera)

Petek 3. februarja ob 15. uri:

Finžgar: VERIGA (Dijaška predstava)

Sobota 4. februarja ob 20. uri:

Župančič: VERONIKA DESENIŠKA

Nedelja 5. februarja ob 15. uri:

Golia: DOBRUDŽA 1916

Nedelja 5. februarja ob 20. uri:

Cajncar: POTOPLJENI SVET

Ponedeljek 6. februarja ob 15. uri:

Golia: SNEGULJČICA (Šolarska predstava)

Torek 7. februarja ob 20. uri:

Cankar: KRALJ NA BETAJNOVI
(Gostovanje Mariborskega Nar. gledališča)

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki:
Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna
Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

*Ali ste že pokusili bonbone,
čokolado in kekse od tvrdke*

Bon-Bon

Če še niste, oglasite se na

Miklošičevi c. 30. Tel. 44-42
in ostali boste naš stalni odjemalec.

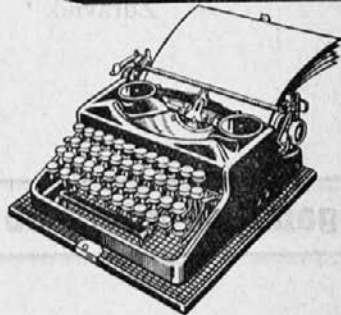
Erika
NAUMANN

The Rex Co.

Ljubljana

Gradišče št. 10

Telefon št. 22-68

HILAPCI

Drama v petih

pisal Ivan Cankar.

Režiser: Ciril Debevec

Župnik
Nadučitelj
Jerman
Komar
Hvastja
Lojzka
Geni
Minka
Zdravnik

učitelji
učiteljice

Skrbinšek
Gregorin
C. Debevec
Potokar
Lipah
M. Boltarjev
M. Danilova
Gabrijelčičev
Gale

Poštar
Župan

Anka, županova hči
Jeranova mati
Kalander, kovač
Kalandrova žena
Pisek, pijanec
Nace, kmet

Murgelj
Presetnik
V. Juvanova
Rakarjeva
Cesar
P. Juvanova
Plut
Sever

Kmeti
delavci.

E. Franz.

Blagajna se odpre ob pol 20.

20.

Konec ob 23.

*Z najlepšimi modeli
in najboljšim delom*

se priporoča

DAMSKA KONFEKCIJA

A. PAULIN

LJUBLJANA

Šelenburgova ulica št. 1

**Knjigarna
Kleinmayr & Bamberg**

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

*

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16